

Molins repassa les quatre obres que configuren el cicle «Mirades sobre Shakespeare» i que giren sobretot al voltant de *Hamlet*: «Shakespeare (la dona silenciada) (1996)», «Una altra Ofèlia» (2000-2001), «Hamlet Canalla» (2008) i «Herència Hamlet: Fortimbràs» (2009, work in progress), incloent-hi llargues cites textuals per il·lustrar la seva recepció i interpretació personal de l'obra de Shakespeare i per ressaltar-ne aquells aspectes que més l'han arribat a inquietar.

Pel que fa a l'edició pròpiament dita és d'agrair que les obres vagin acompanyades de material —com unes notes dramaturgiques, unes cronologies, unes notes prèvies, uns llistats bibliogràfics i un vocabulari— que en facilita la recepció. Tant per al públic lector general com per als estudiosos del teatre català contemporani, la publicació del *Teatre complet* de Manuel Molins és una molt bona notícia perquè permet llegir o rellegir les obres d'un autor que, com assenyalava Francesc Foguet en una conferència amb l'autor a l'Ateneu Barcelonès (17 de febrer de 2020), inexplicablement encara no s'ha programat ni al Teatre Nacional de Catalunya ni al Teatre Lliure.

MOLINS, Manuel: *Teatre Complet 3*, València: Institució d'Alfons el Magnànim, Centre Valencià d'Estudis i d'Investigació, Diputació de València, 2021.

MARIA MORENO I DOMÈNECH

Universitat Autònoma de Barcelona

Maria.Moreno.Domenech@uab.cat

Manuel Molins és segurament el dramaturg més polèmic del País Valencià. I, sens dubte, un dels més prolífics. Segurament, l'enrenou provocat per l'estrena de *Poder i santedat*, instigat per sectors d'ultracatòlics d'extrema dreta, tenia més a veure amb el cartell promocional inspirat en fotografies de Benet XVI que en la lectura de l'obra (p. 106). Molins entén l'escena com un lloc d'exploració crítica de la realitat sociopolítica; en altres paraules: sempre subratlla de manera incisiva aquells elements més conflictius de la nostra estructura social. I aquest darrer volum de *Teatre Complet* no n'és una excepció.

Evidentment, qualsevol recull d'obres completes d'un escriptor —sigui o no dramaturg— presenta textos desiguals. Tanmateix, encara que en aquest tercer volum de teatre complet no trobem obres amb la puixança d'*Abú Magrib* o *Bagdad (dones al jardí)*, en aquest recull podem trobar tant algunes incursions en el gènere de la farsa com unes quantes peces de caire més experimental. El present volum aplega obres endreçades sota els epígrafs de «Farses i metrofarses», «Infants», «Encàrrecs i versions», «Obres en castellà» i «Partitures».

Malgrat que Molins afirma que potser el gènere o subgènere de la metrofarsa no tingui cap futur (p. 255), dedica un escrit a definir els seus trets principals: «La metrofarsa com un gènere dels nostres temps». En aquesta declaració d'intenci-

ons el dramaturg defineix la metrofarsa com un una possibilitat de projectar «una mirada sorneguera, irònica i satírica per manifestar les costures i les disfuncions de la realitat» (p. 253).

La peça *La divina tramoia*, que obre el volum —i també la secció de farses i metrofarses—, és una paròdia que Molins subtitula «una farsa celestial». L'obra explora amb sarcasme els egos i les tibantors que determinen el mapa polític i explota la nota irreverent a l'hora d'exposar les maniobres de governs celestials. *Amor, llenguados, dimonis i entropia* és una peça que es fonamenta en la variació escènica: tres parelles assegurades en sengles taules mantenen uns diàlegs que són una exploració corrosiva del llenguatge amorós en diverses llengües (català, castellà i anglès). Però el canvi lingüístic constant afeixuga les converses.

Seguidament, trobem *València 1957 (Malalts de llengua)*, una de les grans troballes d'aquest volum. En una tessitura propera a *Una vella coneguda olor* o a *Berenàveu a les fosques*, de Benet i Jornet, Molins ens presenta un reflex d'una realitat sociolingüística i històrica concreta a través d'una trama eficaç i d'un elenc de personatges que permet la mirada externa de la realitat, concretament a través del personatge de Jason Lucas, un jove filòleg nord-americà inspirat en la figura de Joseph Gulsoy (Ordu, 1925), a qui Molins dedica la metrofarsa.

A la cuneta és una metrofarsa que es desenvolupa en el marc d'escenes familiars, plenes de retrets, frustracions i comentaris quotidians sobre política i història recents i que es transforma en una mena de remolí paròdic quan el fantasma de Llibert, mort durant la guerra civil, irromp en la dinàmica familiar. El fantasma, que recita Shakespeare en un anglès perfecte, confereix un aire d'absurditat a una obra que fa reflexionar l'espectador sobre el biaix ideològic retrògrad que encara pesa sobre la possibilitat de reconstruir la memòria.

El volum també recull les peces infantils *Roségó, el rodamon, Un dia en el teatre, Els valents de Valor i L'univers*, que, amb un clar propòsit didàctic, fonamenten la possibilitat de descobriment i reflexió sobre qüestions com ara la relació amb els animals de companyia o les possibilitats del teatre.

Així mateix, Manuel Molins, home de teatre, ha escrit diverses versions, fruit d'encàrrecs de teatres o companyies. Així, trobem *Cleopatra, adéu*, una versió lliure d'*Antoni i Cleopatra*, de Shakespeare, que projecta una crítica a l'imperialisme romà i converteix l'última reina de la dinastia ptolemaica en una màrtir per la llibertat del poble egipci. Seguidament, trobem una versió lliure de *Les tres germanes*, titulada *Tres germanes i un germà*, que conforma diversos plans temporals, tot conferint protagonisme a la parella formada per Andréi i Nataixa. Molins subratlla els elements de crítica social, un gest que també podem trobar en la seva versió d'una obra de temàtica escènica com *Jo, Feuerbach*, de Tankred Dorst. Al recull també es pot llegir *Un dia, Mirall trencat*, una peça que versiona les obres homònimes de Rodoreda; es tracta d'un text eficaç, encarregat per Ricard Salvat, estrenat el 2008 al Teatre Borràs de Barcelona. El recull d'adaptacions el tanca una joia literària, una adaptació d'*Enoch Arden*, de Sir Alfred Tennyson.

Per acabar, el volum es clou amb una secció de les obres en castellà del dramaturg: *Arlequines sin eco*, una peça de joventut amb clares influències beckettianes, molt inferior a *Salam Aleykum*, una obra de caire realista que retrata l'estament militar a principis dels anys 40. Amb gran eficàcia, el diàleg entre els dos personatges de l'obra, el Comandante i el seu subordinat de la Guàrdia Mora es desenvolupa a través d'una partida d'escacs. Així mateix, trobem *Dal. Quijote y juegos de Azar*, una obra que confronta les visions literàries i vitals de Miguel de Cervantes i de Lope de Vega; tanmateix, una peça que tan sols aconsegueix portar a escena unes quantes idees esquemàtiques —i, fins i tot, una mica ingènues— sobre el llegat i la figura d'aquests dos clàssics. En canvi, *Espejos* explora les reverberacions del mite en clau conflictiva i problemàtica. *La solución está en los pies* és una sàtira escrita el 2002 per encàrrec de Francisco Maldonado i revisada el 2016, en ple mandat de Mariano Rajoy, protagonista implícit de l'obra. Més enllà de les obligades referències literàries i alguna reflexió intel·ligent sobre el matrimoni (l'únic cas conegut de física en què els cossos poden romandre units sense que s'atreguin), l'obra té un valor merament provocatiu. A diferència d'altres obres de Molins, no explora la dimensió profunda de la injustícia social, sinó que es limita a ridiculitzar la sexualitat reprimida del protagonista.

La metrofarsa *Bésame, Nosfe*, escrita per un encàrrec de l'actor Manuel Puchades, explora els mites de la civilització europea tot fent-ne també una lectura social. *Yo fui amante de García Lorca* és un text de veus que planteja un diàleg interessant amb l'univers lorquià. *La última cagada del mono* és un monòleg basat en el cèlebre conte de Kafka *Informe per a una Acadèmia* i també en *Primer amor*, de Beckett. El monòleg del simi sembla confondre's amb la veu de l'autor i així, més que una peça social, es converteix en un discurs pamfletari molt allunyat del millor teatre de Molins.

Manuel Molins és un dramaturg que ha sabut inserir la tradició literària en un teatre capaç de retratar les misèries del nostre món i, sobretot, ha tingut prou sensibilitat per fer-nos veure les traces ideològiques que impregnen el dia a dia. Sens dubte, el seu és un teatre que ens permet llegir la realitat i, per això, cal congratular-se que se n'hagin editat les obres completes. Sobretot, cal llegir *València 1957* i la versió d'*Enoch Arden*. Són els dos joells del volum.